

Проф. Іван Огієнко.

38179
49

0-368-14

№ 297

19
Велика
Наукова
зоб'яз.

6450

ЧИСТОТА Й ПРАВИЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Підручник для вивчення
української літературної мови.

Популярний курс з історичним освітленням.

Львів. Бібліотека
АН УРСР

ЛЬВІВ, 1925.

ВИДАННЯ КНИГАРНІ АРНОЛЬДА БАРДАХА.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

Зміст книжки.

Передмова. Коротка історія української літературної мови	Ст. 5—10
--	-------------

ЧАСТИНА ПЕРША :

Фонетика.

1. Зміна давніх звуків <i>o</i> та <i>e</i> на <i>i</i>	13—24
Зміна в закритих складах	13—19
Зміна в відкритім складі	19—22
Коли зміни не буває	22—24
2. Доля звука <i>e</i> по звуках м'яких	24—25
3. Приросток <i>ви</i>	25
4. З'явлення <i>i</i> на початку слова	25—26
5. Зміна зубного звука <i>ð</i> на <i>дж</i>	26—27
6. Міна <i>л</i> на <i>в</i>	27—28
7. Отвердіння шиплячих звуків	28—30
8. Доля звука <i>p</i>	30—31
9. Мазуракання	31

ЧАСТИНА ДРУГА :

Морфологія.

Подвійні форми	32
--------------------------	----

І. РЕЧІВНИК.

А. Мужеський рід.

1. Родовий відмінок на <i>a</i> та <i>y</i>	32—35
2. Зміна <i>o</i> , <i>e</i> на <i>i</i>	35
3. Давальний відмінок однини	36—37
4. Кличний відмінок однини	37—38
5. Орудний відмінок однини	38—39
6. Місцевий відмінок однини	39—41
7. Орудний відмінок множини	41
8. Слова з рухомим <i>e</i> або <i>o</i>	41—43
9. Слова мужеського роду на <i>-ця</i>	43

	Ст.
10. Ймення на <i>-ий, -ой</i> та <i>-ій</i>	43—44
11. Слова незмінні	44
12. Народні хресні ймення	44—45

Б. Жіночий рід.

1. Зміна <i>о, е</i> на <i>і</i>	45
2. Кличний відмінок однини	45—46
3. Орудний відмінок однини	46—47
4. Родовий відмінок множини	47
5. Вставка <i>о</i> або <i>е</i> в родовім відмінкові множини жіночого роду	47—48
6. Орудний відмінок множини	48—49
7. Жіночі хресні ймення	49

В. Середній рід.

1. Слова на <i>-я</i>	49—51
2. Давальний відмінок однини	51
3. Орудний відмінок однини	51—52
4. Місцевий відмінок однини	52—53
5. Родовий відмінок множини	53—54
6. Вставка <i>о</i> або <i>е</i> в родовім відм. мн.	54
7. Орудний відмінок множини	54
8. Зміна слів приголосної відміни	54—55
9. Слова на <i>-ування, -ювання</i>	55
10. Прізвища на <i>-енко</i>	55—56

Г. Рід.

1. Рід слів в українській мові	56—62
2. Якого роду слова на <i>-нис</i>	63—66
3. Загальний рід	66—67

Д. Число.

1. Двійне число	67—70
2. Слова без однини мужеського роду	70—71
3. Слова без однини жіночого роду	71—72
4. Географічні назви на <i>-ці</i>	72
5. Слова без однини середнього роду	72
6. Слова без множини	73

II. ПРИКМЕТНИК.

1. Закінчення <i>-ний</i> та <i>-ній</i>	73—86
2. Прикметники приналежності та походження	86—88
3. Повна й скорочена форма прикметників	88—89

	Ст.
4. Місцевий відмінок однини прикметників	89—91
5. Орудний відмінок множини	91
6. Зменшені та пєсливі форми прикметників	92
7. Закінчення <i>-уватий</i>	92
8. Порівняння	93—94
9. Замітки про ступіні порівняння	94—97
10. Назви по батькові	97—98

III. ЧИСЛІВНИК.

1. Відміна числівників	98—99
2. Зложєні числівники	99
3. Відміна числівників кількості	99—100
4. Відміна числівників порядкових	100
5. Замітки про окремі числівники	100—103

IV. ЗАІМЕННИК.

1. Заіменник <i>цей, ця, це</i>	103—104
2. З'явлення <i>н</i> при особовім заіменникові	105
3. Місцевий відмінок однини	106
4. Відміна заіменника <i>він</i>	106—107
5. Повні й короткі форми займенників	107—108
6. Займенник <i>той</i>	108—109
7. Родівник	109
8. Займенник <i>весь</i>	109—110
9. Займенник <i>ніхто, ніщо</i> по прийменниках	110
10. Подвоєні займенники	111
11. Архаїчні форми <i>ми, ти, мя, тя</i>	111—112
12. Замітки про деякі окремі займенники	112—11

V. ДІЄСЛОВО.

1. Дієіменник	114—116
2. Зміна звуків зубних, губних і гортанних в дієсловах	116—117
3. Третя особа однини	117—118
4. Перша особа множини в дієсловах на <i>-мо</i> і <i>-м</i>	119
5. Третя особа множини	119—120
6. Скорочєння <i>-ся</i> на <i>-сь</i>	120—121
7. Дієслова з <i>-ся</i> і без нього	121—122
8. Минулий зложєний час і спосіб умовний	122—123
9. Давноминулий час	123—124
10. Час будучий стягнєний	124—125
11. Час будучий доконаний	125—126
12. Приказовий спосіб	126—129
13. Дієприслівники	129—130

	Ст.
14. Дієслова на <i>-увати</i>	130—131
15. Де ставити <i>-ся</i>	131—132

VI. ПРИСЛІВНИК.

1. Прислівники від прикметників	132—134
2. Зникнення кінцевого голосного в прислівниках	134
3. Замітки про окремі прислівники	135—141

VII. ПРИЙМЕННИК.

1. Від чи од?	142
2. Прийменники <i>з, із, зо, зі</i>	142—143
3. Інші прийменники	143—145

VIII. ЗЛУЧНИК.

Замітки про окремі злучники	145—147
Песливі та зменшені форми	147

ЧАСТИНА ТРЕТЯ:

Складня.

I. РЕЧЕННЯ ПРОСТЕ.

1. Числівник яко підмет	148—149
2. Про <i>є</i> і <i>суть</i>	149—150
3. Вживання дієслова <i>єси</i>	150—151
4. Іменникова частина зложеного присудку	151—152
5. Прикметник яко присудок	152
6. Дієприкметниковий присудок в безпідметових реченнях	152—154
7. Дієприкметниковий присудок	154—155
8. Присудок на <i>-ться</i> в безпідметовім реченні	155
9. Орудний відмінок в безпідметових реченнях	156
10. Присудок у множині	157
11. Подвійне заперечення	157—158

II. РЕЧЕННЯ ЗЛОЖЕНЕ.

1. Заіменник <i>той, сей</i> в головнім реченні	158
2. Зв'язка в прикметникових реченнях	158—160
3. Як ставити зв'язку <i>який, котрий</i> в прикметникових реченнях	160
4. Де ставити підмета в часових та причинових реченнях	161—162
5. Замірові побічні речення	162—163
6. Замітки про деякі злучники в реченнях	163—165

III. ЧАСТИНИ МОВИ.

1. Прикметники приналежності	165—166
2. Зложені з числівника та іменника слова	167—169
3. Заіменник <i>свій</i>	169—170
4. Замітки про окремі заіменники	170
5. Предмет одного коріня з своїм дієсловом	171
6. Дієприкметники	171—173
7. Повторення приіменника	173—174

IV. ВІДМІНКИ.

1. Предмет в перечних реченнях	174—175
2. Родовий відділення	175—176
3. Давальний учасництва	176—177
4. Причинний відмінок однини муж. роду в формі родового	177—178
5. Причинний відмінок множини для слів живих	178—180
6. Місцевий відмінок з приіменником <i>о, про</i>	180—181
7. Відмінки по прикметниках	181—183
8. Згода числівника з іменником та прикметником	183—185
9. Якого відмінку вживати по <i>щось</i> та по <i>що</i>	185—186
10. Приіменники без, від, для, до, за, на, о, перед, по, проти	186—190
Пояснення скорочень в книжці	191—194
Показчик або Правописний словничок	195—210

Л о п р а в к и .

Ст. 16 рядок 16 зверху: викреслити слова: на віщо, за віщо. Ст. 19 ряд. 3 зв. викреслити слово ринь. Ст. 24 ряд. 14 зн. викреслити слово грошовий. Ст. 29 ряд. 5 зн. викреслити слово крадіжку. Ст. 48 ряд. 15 зн. треба кухонь. Ст. 49 рядки 17 і 18 зв. викреслити, бо в давніх повних місяцесловах наших жіночі ймення дуже часто повторюють мужеські. Ст. 51 ряд. 12 зн. треба: клоччам. Ст. 54 ряд. 17 зв. додати: писем. Ст. 57 ряд. 13 зн. треба: 1692 р. (а не 1696 р.). Ст. 59 ряд. 14 зв. треба: кіт. Ст. 71 ряд. 7 зн. треба: поминки. Ст. 82 ряд. 11 зн. треба: прибережний.